

**Türkiye Cümhuriyeti ile Norveç Hükûmeti arasında akdedilen
uzlaşma, adli tesviye ve hakem muahedenamesinin tasdiki
hakkında 1/757 numaralı kanun lâiyhası ve Hariciye ve
Adliye encümenleri mazbataları**

I. C.

Başvekâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayı: 6/2601

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Türkiye ile Norveç arasında 16 kânunusani 1933 tarihinde Ankarada imza edilen « uzlaşma, adli tesviye ve hakem muahedesinin » tasdiki hakkında hazırlanan ve icra Vekilleri Heyetinin 10-VIII-1933 toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesile birlikte arz olunmuştur efendim.

Başvekil

İsmet

Esbabı mucibe

Türkiye Cümhuriyeti ile Norveç Kırallığı arasında akdedilmiş olan « uzlaşma, adli tesviye ve hakem muahedesi » Büyük Millet Meclisinin tetkik ve tasvibine arz olunur.

İki Devlet arasındaki dostluğu kuvvetlendirmek maksadile yapılan işbu muahedename bilâhare tahaddüs edebilecek ihtilâfları hukuku umumiyei düvel esasatına göre halletmek için icap eden hükümleri ihtiva etmektedir.

Bu muahedename, umumî hükümleri ve istinat ettiği esas umdeleri itibarile diğer devletlerle akdedilen bu nevi muahedelere benzemektedir.

Türkiye - Norveç münasebatının inkişafına yarayacak bir amil olan işbu muahedenamenin tasdiki yüksek tasviplerine arz olunur efendim.

Hariciye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Hariciye encümeni

Karar No. 10

Esas No. 1/757

17 - XII - 1933

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cümhuriyeti ile Norveç Kırallığı arasında 16 kânunusani 1933 tarihinde Ankarada imza edilen uzlaşma, adli tesviye ve hakem

muahedenamesinin tasdiki hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 10 - VIII - 1933 toplantısında Yüksek Mec-

lise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası ve esbabı mucibe mazbatası Hariciye vekilinin huzurile encümenimizde tetkik ve müzakere edildi.

Hükümetin esbabı mucibesinde bildirildiği veçhile iki Devlet arasındaki dostluğu kuvvetlendirmek maksadile yapılan bu muahedenamenin umumî hükümleri ve istinat ettiği esas umdeleri itibarile diğer Devletlerle aktedilen bu nevi muahedenamelere benzemesi dolayısıyla tasdikına ait kanun lâyihası, encümenimizce de tasvip edilmiş ve havalesi mucibince Adliye en-

cümenine tevdi edilmek üzere Yüksek Reisliğe takdimi kararlaştırılmıştır.

Ha. E. Reisi Na.	M. M.	Kâ.
Sivas	Sivas	Diyarbakir
<i>Necmettin</i>	<i>Necmettin</i>	<i>Zeki Mesut</i>
Aza	Aza	Aza
Elâziz	Kocaeli	Kocaeli
<i>Fazıl Ahmet</i>	<i>Reşit Saffet</i>	<i>I. Süreyya</i>
Aza		
İstanbul		
<i>Salâh Cimcoş</i>		

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Adliye encümeni
Karar No. 24
Esas No. 1/757

17 - IV - 1934

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cümhuriyetile Norveç Kırallığı arasında imza edilen uzlaşma, adli tesviye ve hakem muahedenamesinin tasdikına dair Hariciye vekillîğince hazırlanıp Başvekâletin 6/2601 sayılı tezkeresile Adliye encümenine havale olunan kanun lâyihası Hariciye encümeninin mazbatasile birlikte tetkik ve müzakere olundu:

Tasdikı yukarıda yazılı lâyiha ile istenen bu mukavelename Âkit Devletler arasında çırkabileceğ ihtilâfları hukukî esas ve prensiplere göre halleden hükümleri ihtiva etmek ve diğer Hükümetlerle aktolunan emsali muahedenamelere tamamen uygun bulunması itibarile Hükümetin bu bapta esbabı mucibesi

encümenimizce de muvafık görülmekle Hariciye encümeninin kararı veçhile mezkûr muahedenamenin tasdikına mütedair olan lâyiha-nın kabulüne ittifakla karar verilmiştir. Heyeti umumiyenin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe takdim kılındı.

Adliye En. Rs.	M. M.	Kâ.
Çorum	Kocaeli	Trabzon
<i>Münir</i>	<i>Salâhattin</i>	<i>Raif</i>
Aza	Aza	Aza
Kayseri	Edirne	Konya
<i>S. Azmi</i>	<i>Hasan Hayri</i>	<i>Ş. Sırrı</i>
Aza	Aza	Aza
Kocaeli	Manisa	Erzincan
<i>Ragıp</i>	<i>Refik Şevket</i>	<i>Abdülhak</i>

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye ile Norveç arasında 16 kânunusani 1933 tarihinde Ankarada imza edilen « Uzlaşma, adlî tesviye ve hakem muahedesinin tasdikına dair kanun lâyihası

MADDE 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile Norveç Kırallığı arasında 16 kânunusani 1933 tarihinde Ankarada imza edilen « Uzlaşma, adlî tesviye ve hakem » muahedesini kabul ve tasdik olunmuştur.

MADDE 2 — Bu kanun muahedenin tasdik tarihinden itibaren muteberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun icrasına Harici-

ye ve Adliye vekilleri memurdur.

10 - VIII - 1933

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>İsmet</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>Zekâî</i>
Da. V.	Ha. V.	Mal. V. V.
	<i>Dr. T. Rüştü</i>	<i>Dr. Refik</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V. V.
	<i>Hilmi</i>	<i>Muhlis</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. Refik</i>	<i>Ali Rana</i>	<i>Muhlis</i>

TÜRKİYE İLE NORVEÇ ARASINDA UZLAŞMA, ADLİ TESVİYE VE HAKEM MUAHEDESİ

Türkiye ile Norveç arasında mevcut olan dostluk bağlarını kuvvetlendirmek ve iki memleket arasında tahaddüs edecek ihtilâfları umumî hukuku düvelin en yüksek esaslarına göre halletmek arzusunda bulunan,

Türkiye Reisiümhuru Hazretleri

ve

Haşmetlû Norveç Kırkı Hazretleri,

Bu bapta bir muahede aktine karar vermişler ve murahhasları olarak:

Türkiye Reisiümhuru Hazretleri:

Hariciye vekili ve İzmir mebusu Doktor Tevfik Rüştü Beyefendi,

Haşmetlû Norveç Kırkı Hazretleri:

Norvecin Türkiyede Fevkalâde murahhas ve Orta elçisi Müsyü Sigurd Bentzon'u tayin etmişler ve murahhaslar bu bapta mezuniyet vesikalarmı yekdiğerine tebliğ ile usul ve kaidesine muvafık olarak atideki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde — 1

Yüksek Âkitler Türkiye ile Norveç arasında tahaddüs edecek olan ve alelâde diplomasi usullerile halledilmeyen her ne mahiyette olursa olsun bileümle hukukî ve adlî ihtilâfları muslihane surette ve işbu muahede ile derpiş edilen usullere nazaran hal ve tanzim eylemeği müteakiben taahhüt ederler.

Madde — 2

Üzerlerinde Âkitlerin karşılıklı bir hakkı ret veya inkâr iddiasında buldukları ve alelâde diplomasi usullerle muslihane halledemedikleri her ne mahiyette olursa olsun Yüksek Âkitler arasındaki bütün hukukî ihtilâflar, ya Beynelmilel daimî adalet divanına veyahut bir hakem mahkemesinin hükmüne arz edilecektir.

Yüksek Âkitler arasında meri diğer mukavelenamelerle halleri için hususî bir usul derpiş edilmiş olan ihtilâflar işbu mukavelenameler ahkâmına tevfikân hallolunacaktır.

Madd — 3

Beynelmilel daimî adalet divanı huzurundaki veya hakem mahkemesi huzurundaki usul ve muameleden evvel ihtilâf, bir uzlaşmaya müncer olmak maksadile, işbu muahedeye tevfikân teşkil edilen Daimî uzlaşma komisyonu unvanını haiz beynelmilel daimî bir komisyona Âkitler tarafından müttefikan tevdi olunabilecektir.

Madde — 4

Eğer bir ihtilâfın mevzuu Âkitlerden birinin dahilî kanun ve mevzularına nazaran millî mahkemelerin salâhiyetine taallük ediyorsa, salâhiyettar adli makam marifetile makul bir müddet zarfında katî bir hüküm verilmeden evvel ihtilâfın işbu muahede ile derpiş edilen usul ve muameleye arz olunmasına bu Âkit itiraz edebilecektir.

Madde — 5

Daimî uzlaşma komisyonu beş azadan mürekkep olacaktır. Âkitlerden her biri istediği bir komiseri tayin edecek ve Âkitler müttefikan diğer üç komiseri ve bu üç komiser arasında komisyon reisini intihap edeceklerdir. Bu üç komiser ne Âkitlerin tebaasından olacak, ne ikametgâhı Âkitler ülkesinde bulunacaktır. Her üçü ayrı tabiiyette bulunacaktır.

Komiserler üç sene müddetle tayin olunacaktır. Komisyon azasından birinin memuriyeti müddetinin ikrzasında yerine yeni bir komiser tayinine tevessül edilmemişse memuriyetleri üç senelik bir devre için temdit olunmuş ad ve telâkki olunacaktır; maahaza üç senelik müddetin ikrzasında Âkitler reis vazifesini komisyonun müştereken intihap edilmiş üç azasından diğer birine devretmek hakkını muhafaza ederler.

Cereyan etmekte olan bir usul ve muamele esnasında memuriyet müddeti münkazi olan bir aza, halefi tayin edilmiş olsa bile usul ve muamele hitam buluncaya kadar ihtilâfın tetkikına iştirake devam eyleyecektir.

Uzlaşma komisyonu azasından birinin ölümü veya çekilmesi halinde mümkün olursa müteakip üç ay zarfında ve her hal ve takdirde komisyona bir ihtilâf tevdi edilir edilmez memuriyet müddetinin bakıyesi için yerine yeni bir aza tayinine tevessül olunacaktır.

Madde — 6

Daimî komisyon işbu muahede tasdiknamelerinin teatisini takip eden altı ay zarfında teşkil olunacaktır.

Müttefikan intihap olunacak azalar işbu müddet zarfında tayin olunmazsa veya münhalâta yeniden aza intihabı halinde azalığın inhilâlinden itibaren üç ay müddet zarfında yeni aza tayin edilmezse, başka itilâflar olmadığı takdirde, icap eden tayinlerin icrası İsviçre Konfederasyonu reisinden veya Haşmethû Felemenk Kraliçesi Hazretlerinden rica edilecektir.

Madde — 7

Daimî uzlaşma komisyonuna müracaat keyfiyeti müttefikan hareket eden âkitlerin beraberce reise bir istida vermeleri suretiledir. İstida ihtilâf mevzuunu muhtasaran anlattıktan sonra komisyondan, bir uzlaşmağa vardırarak her türlü tedbirlere müracaat eylemesi talebini ihtiva edecektir.

Madde — 8

Bir ihtilâfın komisyona tevdi edildiği tarihten itibaren on beş gün zarfında Âkitlerden her biri kendisi tarafından tayin edilen daimî azayı bu ihtilâfın tetkiki için bu işte ihtisası olan bir kimse ile istihlâf ettirebilecektir. Bu hakkından istifade eden Âkit keyfiyeti derhal diğer Âkide ihbar edeceklerdir; diğer Âkit de bu takdirde ihbarnamenin kendisine vürurundan itibaren on beş gün zarfında aynı hakkı istimal etmek salâhiyetini haiz olacaktır.

Her Âkit kendi tarafından tayin olunup hastalık veya her hangi diğer ahval neticesinde komisyon işlerine muvakkat surette iştirake mâni bulunan daimî aza yerine derhal muvakkaten bir aza muavini tayin etmek hakkını muhafaza eder.

Uzlaşma komisyonunun Âkitler tarafından müttefikan tayin olunmuş azalardan birinin hastalık veya diğer ahval neticesinde Komisyon işlerine iştirake muvakkat bir surette bir mâni olduğu halde muvakkaten yerine kaim olacak bir aza muavini tayin için anlaşacaklardır. İşbu aza muavini azalığın muvakkaten inhilâlinden itibaren bir ay zarfında tayin olunmazsa işbu muahedenin altıncı maddesine tevfikan muamele olunacaktır.

Madde — 9

Daimî Uzlaşma Komisyonunun vazifesi muhtelifünfih meseleleri tavzih edecek, bu uğurda faydalı malûmatı tahkikat yolu ile veya başka bir şekilde toplamak ve Âkitleri uzlaştırmaya gayret eylemektir. Komisyon meseleyi tetkik ettikten sonra muvafık gördüğü hal tarzlarını Âkitlere izah edebilir ve bu hususta fikirlerini beyan için kendilerine bir mühlet verebilir.

Komisyon mesaisini müteakip, ahvale göre ya Âkitlerin uzlaştığını gösteren ve mevcut ise uz-

laşma şartlarını ihtiva eden veyahut uzlaşma imkânı bulunmadığını kaydeleyen bir zabıtnamé tanzim eder.

Komisyon mesaisi, Âkitler başka türlü bir karar vermedikçe, muhtelifünfih meselelerin tevdiî gününden itibaren altı ay zarfında nihayete ermiş bulunacaktır.

Madde — 10

Hilâfına hususî bir hüküm olmadıkça Uzlaşma komisyonu mesai usulünü bizzat tanzim edecek ve bu usul behemehal mürafaa şeklinde olacaktır.

Tahkikat hususunda Komisyon müttefikan başka türlü bir karar veremezse beynelmilel ihtilâfların muslihane haline dair 18 teşrinievvel 1907 La Haye mukavelenamesinin üçüncü faslı « Bey-nelmilel tahkikat komisyonları » ahkâmına ittiba eyleyecektir.

Madde — 11

Âkitler arasında hilâfına ittifak olmadığı takdirde uzlaşma komisyonu reisinin irae ettiği ma-halde içtima eyleyecektir.

Madde — 12

Uzlaşma komisyonunun mesaisi ancak Âkitlerin muvafakatile Komisyon tarafından ittihaz olunmuş bir karar üzerine alenî olabilir.

Madde — 13

Âkitler Uzlaşma komisyonu nezdinde kendileri ile Komisyon arasında mutavassıt hizmetini gö-ren ajanlar tarafından temsil edilecektir; bundan maada, Âkitler kendileri tarafından bu husus için tayin edilen müşavir ve mütehasısların yardımına müracaat edebilecekleri gibi şahadetini kendilerin-ce faideli addettikleri her türlü eşhasın Komisyona istimamı talep eyleyebileceklerdir.

Komisyon dahi her iki tarafın ajanlarıyla müşavir ve mütehasıslarından şifahî izahat talep et-mek ve her hangi bir şahsı Hükümetinin muvafakatile celp ve istima eylemek salâhiyetini haiz olacaktır.

Madde — 14

İşbu muahede hilâfına hüküm olmadıkça Uzlaşma komisyonunun mukarreratı ekseriyeti âra ile ittihaz olunacaktır. Reylerin tesavisi takdirinde reisin reyi racih olacaktır.

Madde — 15

Âkitler Uzlaşma komisyonunun mesaisini kolaylaştırmağı ve alehusus mümkün olabilen en büyük miqyasta kendisine bütün vesai ve faydalı malûmatı vermeğe ve komisyonun mem-leketleri dahilinde kanunlarına tevfiқан şahitler veya mütehasıslar celp ve istima eylemesini, vaka mahalline gitmesini temin için aldıkları bütün vasıtaları kullanmağı taahhüt ederler.

Madde — 16

Uzlaşma komisyonunun mesaisinin devamı müddetince komiserlerin her birine miktarı Âkitler arasında müttefikan tesbit edilecek bir tazminat verilecektir.

Her Hükümet kendi masrafını ve birinci fıkrada derpiş edilen tazminat müşterek masraf-lar meyanına dahil olmak üzere, komisyonun müşterek masraflarından müsavi bir hisseyi de-ruhte edecektir.

Madde — 17

İhtilâfı Daimî uzlaşma komisyonu huzuruna sevkeden bir tesviye suretinin fıkdanı halinde ve böyle bir tesviye sureti mevcut olupta Daimî uzlaşma komisyonu huzurunda uzlaşmadığı takdirde hukukî ihtilâf, tahkimname ile, gerek statüsünde derpiş edilen usul ve muameleler ve şartlar dairesinde Beynelmîl daimî adalet divanına, gerek beynelmîl ihtilâfların musli-hane halli hakkındaki 18 teşrinievvel 1907 tarihli La Haye mukavelenamesile derpiş edilen usul ve muameleler ve şartlar dairesinde bir hakem mahkemesine arzolanabilecektir.

Adli tesviye talebi Âkitlerden birine tebliğ edildiği günden itibaren üç ay zarfında tahkimname tanzim edilmezse her Âkit bir ay evvel haber vermek şartile ihtilâfı istida ile Beynelmîl daimî adalet divanı huzuruna doğrudan doğruya tevdi edebilecektir.

Madde — 18

İki Yüksek Âkit Hükümet arasında münazaalı olupta alelâde diplomasi usullerile halledilemeyerek işbu muahedenin ikinci maddesinde derpiş edildiği veçhile bir hükümle halli çaresi araştırılmayan ve Âkitler arasında meri bir muahede veya mukavele ile haklarında bir hal ve tesviye usulü şimdiye kadar derpiş edilmemiş bulunan bütün meseleler Daimî uzlaşma komisyonuna tevdi olunacaktır.

İşbu muahedenin yedi ilâ on altıncı maddelerinde münderiç usul ve muamele tatbik olunacaktır.

Maahaza komisyona takdim edilecek istida hakkında Âkitler itilâf edemezlerse bunlardan biri veya diğeri bir ay evvel haber vermek suretile meseleyi mezkûr komisyona doğrudan doğruya tevdi etmekte muhtar olacaktır.

İstida Âkitlerin yalnız birinden sâdır oluyorsa bu Âkit tarafından muhasım diğeri Âkide bilâmühlet tebliğ olunacaktır.

Madde — 19

Âkitler uzlaştırılmazsa adi ihtilâf Âkitlerden birinin veya diğerrinin istidasile, hakkında bir hukuku düvel kaidesi tatbik edilmedikçe, nisfet dairesinde hükmetmek salâhiyetini haiz olan bir hakem mahkemesinin kararına arzolanacaktır.

Başka türlü kararlaştırılmamış ise bu mahkeme, uzlaşma komisyonlarının teşkili için işbu muahedenin beşinci ve altıncı maddelerinde derpiş edilen usule tevfiikan tayin edilecek beş azadan mürekkep olacaktır. Mahkeme hakem talebini takip eden altı ay zarfında teşkil edilecektir.

Hakem mahkemesinin kararı Âkitler için mecburî olacaktır.

Madde — 20

Aralarında hakeme müracaat lüzumu hâsıl olduğu takdirde Âkitler ihtilâfın mevzuu ve usul ve muamelenin şekilleri hakkında hususî bir tahkimnameyi, hakem talebini takip eden altı ay zarfında, tanzim etmeği taahhüt ederler.

Bu tahkimname muayyen müddet zarfında tanzim edilmezse Âkitlerden birinin veya diğerrinin alelâde istida yolile mahkemeye müracaat etmeğe hakkı olacaktır. Bu halde mahkeme usul ve muameleyi bizzat kendisi tesbit edecektir.

Madde — 21

İşbu muahedenin hükümleri, Âkitlerden birinin fikrine göre hukuku düvel kaidelerine nazaran munhasıran hakkı hakimiyetine taallûk eden veya aralarında meriyülicra muahedeler mucibince salâhiyeti munhasırasına dahil bulunan ihtilâflara tatbik olunamaz. Maahaza diğeri Âkit bu meselei mütেকaddimeyi bir karara raptettirmek için Beynelmîl Daimî Adalet Divanına müracaat edebilecektir.

Madde — 22

Uzlaşma usul ve muamelelerinin, adli tesviye usul ve muamelelerinin veyahut hakem usul ve muamelelerinin devam ettiği müddetçe Âkitler, Uzlaşma komisyonu tekliflerinin kabulüne, veya Beynelmîlel daimî adalet divanı kararının veya Hakem mahkemesi hükmünün icrasına hâlel getirecek mahiyette olan her hangi bir tedbir ittihazından tevakkî edeceklerdir.

Madde — 23

Beynelmîlel daimî adalet divanı veya Hakem mahkemesi Âkitlerden birinin adli makamâtı veya her hangi bir makamı tarafından verilen bir kararın hukuku düvele tamamen veya kısmen muhalif olduğunu tesbit ederse ve bu Âkidin hukuku esasiyesi mevzu bahis kararın netayıç ve avakibini idarî yollarla izaleye müsait olmaz veya ancak gayrikâfi surette müsait olursa, hukukî veya hükmî karar, mutazarrır olan tarafa verilecek tazminatın nevini ve şümülünü tayin edecektir.

Madde — 24

Hilâfında bir anlaşma olmadıkça işbu muahedenin tefsir veya icrası hususunda tehaddüs edilecek ihtilâflar alelâde istida yolile Beynelmîlel adalet divanına doğrudan doğruya tevdi olunacaktır.

Madde — 25

İşbu muahede Büyük Millet Meclisinin tasvibile Türkiye Reiscümhuru Hazretleri tarafından ve Storthing'in tasvibile Haşmetlû Norveç Kıralı Hazretleri tarafından tasdik olunacaktır. Tasdiknameler en kısa bir müddet zarfında Oslo'da teati olunacaktır.

Madde — 26

İşbu muahede tasdiknamelerin teatisi tarihinde meriyete girecek ve meriyete girdiğinden itibaren on sene müddetle muteber olacaktır.

Bu müddetin hitamından altı ay evvel mefsuhiyeti ilân edilmezse yeniden diğer on senelik bir müddet için temdit edilmiş addolunacak ve temdit şekli bu tarzda devam edecektir.

İşbu muahedenin inkızasında muallâk bir uzlaşma, adli tesviye veya hakem usulü ve muamelesi mevcut ise bu usul ve muamele, neticeleninceye kadar, seyrini takip edecektir.

Balâdaki mevaddı tasdik etmek üzere isimleri yukarıda geçen murahhaslar işbu muahedeyi imza etmişler ve mühürlemişlerdir.

Ankara'da iki nüsha olarak bin dokuz yüz otuz üç senesi ikinci kânunun on altıncı günü tanzim kılınmıştır.

Dr. T. Rüştü

Sigurd Bentzon

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti, bu günkü tarihle imza edilen Türk - Norveç Uzlaşma, adli tesviye ve hakem muahedenamesinde hakem makamâtı tarafından isdar olunacak muvakkat muhafaza tedbirlerine mütedair ahkâmın mefkudiyeti, Beynelmîlel daimî adalet divanı tarafından, kendi dahilî nizamnamesinin 41 inci maddesinin tatbikına mâni olamayacağını ve ihtilâf sureti mahsusada teşekkül etmiş bir Hakem mahkemesine havale dilmiş olduğu takdirde bu mahkeme dahi kendisine arzedilmiş olan ihtilâfın, bittabi Türk - Norveç muahedesini ile tayin edilmiş hükûmler dahilinde olması şartile, mahiyeti ne olursa olsun, Divanı adalet dahilî nizamnamesinin 41 inci maddesi ahkâmına tevfikân muhafaza tedbirleri tatbikını emretmek hususunda serbest olacağını beyan eder.

